

III RIIGIKOGU

5. istungjärk. Protokoll nr. 144 (27).

1928.

III Riigikogu koosolek 29. märtsil 1928
kell 10 hom.

Kokku on tulnud 96 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Tõnisson**, siseminister **J. Hünerson**, sõjaminister **N. Reek**, töö-hoolekandeminister **K. Soenberg**, kaubandus-tööstusminister **J. Holberg**, põllutöominister **O. Köster**, haridusminister **A. Möttus**, rahaminister **A. Teetsov**, välisminister **H. Rebane**, kohtuminister **T. Kalbus**.

Päevakord:

1. J. Loosalu esitis kolmepäevalise vaheaja mittepidamise kohta põllumajandusliikude koolide õppejõudude tasude seaduse I ja II lugemise vahel.

2. Läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vastamise puhul Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimisele a./s. „Helios’e“ vabrikus plahvatusel ilmsiks tulnud seaduste rikkumise kohta.

3. Läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vastamise puhul A. Vommi, J. Tiksi ja J. Voimani arupärimisele Viljandimaal Kabala metskonnas endiste puulõikajate korterist väljatõstmise kohta.

4. Pikalaenu panga võlakirjade eest vastutamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

5. Lennuvarustuse muretsemise ja krediidi määramise seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab abiesimees **M. Martna**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**.

Koosolek algab kell 10.25 min.

Juhataja **M. Martna**: Avan Riigikogu koosoleku.

1. J. Loosalu esitis kolmepäevalise vaheaja mittepidamise kohta põllumajandusliikude koolide õppejõudude tasude seaduse I ja II lugemise vahel.

maapäevalist vaheaega mitte pidada.

J. Loosalu (as): Põllumajandusliikude koolide õppejõudude tasude seadus on rutuline, selle tõttu on tarvilik, et ta maksma hakkaks alates 1. aprillist. Sellepärast teen ettepaneku, põllumajandusliikude koolide õppejõudude tasude seaduse arutamisel I ja II lugemise vahel kol-

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on esitis vastu võetud.

2. Läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vastamise puhul Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimisele a./s. „Helios’e“ vabrikus plahvatusel ilmsiks tulnud seaduste rikkumise kohta.

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Härra kaubandus-tööstusministri vastus sotsialistide arupärimisele sisaldas süüdistusi „Helios’e“ ja endise kaubandus-tööstusministri vastu, kes ei võtnud tarvitusele abinõusid selleks, et seadusi täidetaks. Nagu härrad Riigikogu liikmed mäletavad, sündis õnnetus küll esimestel päevadel, kui praegune kaubandus-tööstusminister ametisse astus,

kuid põhjused olid pärit sellest ajast, kui oli ministeeriumi eesotsas härra Kornel. Vististi seega on seletatav neist seadustest möödahiilimised, et ministeeriumi juhtis rahvaerakondlane. A./s. „Helios’e“ aktsionäride nimesitik koosneb rahvaerakondlastest, ja muu seas on seal kaubandus-tööstusministri abi vend härra Imelik. Sellega on seletatav ka, et seadusi selles vabrikus, nagu härra minister Holberg'i kõnest järeldada võib, üldse ei täidetud. Vabrikul sel silmapilgul, kui õnnetus juhtus, üldse luba ei olnud, sest paberid olevat varem tulekahju ajal ühes teiste dokumentidega otsa saanud. Missugused need paberid on, selle kohta puudub ülevaade.

Edasi, härra minister ütleb, et Eesti ajal erilist luba töötamiseks ei muretsetud. Tähendab, luba oli Vene ajast pärit ja Eesti ajal üldse seda luba, missuguseid töid tuleb seal teha ja missuguste tööde jaoks luba oleks tarvis muretseada, üldse ei olnud, selle järele üldse ei valvatud.

Edasi härra minister ütles: Püssirohu valmistamise ega selle ümbertöötamise teha valitsuseasutuste teada a./s. „Helios’el“ ei olnud, ja härra ministri seletusest leiame ka, et selle õnnetuse põhjuseks oli see, et seal hoiti püssirohtu rohkem, kui see loomulik oleks olnud. Tähendab, ka siin oli seaduse rikkumine sellepärast, et ei olnud järelevalvet.

Härra minister ei eita sellega seaduse rikkumisi ega lohakusi, mida vabriku suhtes on valitsusevõimud avaldanud. Vabanduseks toob

härri minister ette, et vähese inspektorite arvu juures ei sünni selle vabriku järelevalve nõnda tihedalt kui tarvilik, tähendab üks kord aastas. Isegi üks kord aastas ei saadud seda vabrikut revideerida.

Edasi ütleb härri minister, et kohtuvõimud selgitavad praegu küsimust, ja töölised ning surmasaanud tööliste omaksed on rahuldatud. Muidugi, töölised on rahuldatud, sest töölised said surma, ja kui nad surma on saanud, siis on nad rahuldatud! Omaksed on ainult ühel töölisel olemas.

Mis puutub haigusekindlustuse seadusesse, siis selle rikkumise kohta on ka protokoll tehtud ja kohtulikule vastutusele võetud, nõnda on ka siin „Helios’e“ juhatuse poolt seadusest mööda hiilitud. Ja nagu ütlesin, selleks on kõige suuremaks teguriks olnud aktsionäride nimestik, mille hulgas palju rahvaerakondlasi. Seal arvatakse, et seadusi tarvis täita ei ole ja vabrik ilma loata ja ilma kontrollita võis töötada. Sellega on täiesti arusaadav, mispärast seal niiviisi seadusest mööda hiiliti. Härri minister ei eitanud seaduse rikkumisi, vaid andis ülevaate isegi sellest, missuguseid seadusi ja kuidas neid rikuti, kuidas vabrik võis ilma loata töötada. Ta on vastutusele võetud üksikute seaduste rikkumise eest.

Esitan järgmise ülemineku-vormeli: „Ära kuulates Vabariigi Valitsuse vastuse arupärimisele a./s. „Helios’e“ vabrikus plahvatusel ilmsiks tulnud seaduste rikkumise kohta, Riigikogu leiab, et Vabariigi Valitsus tööliste elu ja tervise kaitseks ja õnnetuste ärahoidmiseks korraldusi teeks, ning et maksvate seaduste täitmise üle järelevalvet paremini teostataks, — ja läheb päevakorras edasi.

K. Kornel (rhv): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl. härri Johanson tähendas oma kõnes, nagu oleks sellepärast kaubandus-tööstusministeeriumi järelevalve a./s. „Helios’e“ vabrikus nõrk olnud, et minister oli rahvaerakondlane ja a./s. „Helios’e“ juhtivad tegelased olevat mõjurikkad Tartu rahvaerakonna tegelased. Tõrjun kategooriliselt tagasi härri Johanson'i üteluse, mis on täiesti põhjendamatu. Teisest küljest küsiks, kes on need mõjurikkad rahvaerakonna tegelased, kes on a./s. „Helios’e“ vabriku osanikud? Härri Johanson olgu nii lahke ja vastaku sellele.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Martinson'ilt on esitatud liht ülemineku-vormel: „Riigikogu, ära kuulates läbirääkimisi Vabariigi Valitsuse vastamise puhul Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimisele a./s. „Helios’e“ vabrikus plahvatusel ilmsiks tulnud seaduste rikkumise kohta, läheb päevakorras edasi.“

L. Johanson (stp): Minu seletused põhjenevad sellele dokumendile. (Näitab dokumenti.) Siin on 77 nime, ja kui härri endine minister soovib vaadata, siis ta leiab neid. Siin Teie näete tõesti rahvaerakondlasi. Kui ma midagi ette kannan, siis ei ole ma harjunud ebaõigeid andmeid tooma, nagu rahvaerakonna ajakirjandus ja kõik teised ta asutused armastavad teha. Mina ütlen, et see oli üks põhjus, miks siin seaduste järelevalvet ei teostatud. Mina arvan, et mul ei ole tarvis seda nimekirja ette lugeda, sest et rahvaerakonna nimede vastu tuntakse liiga vähe huvi. (K. Kornel, rhv: Teie laotate valetateid laiali.)

Kaubandus-tööstusminister J. Holberg: Mina tahtsin teha mõned parandused ja mõned märkused härri Johanson'i kõne kohta. Luba on „Helios'el“ alati olnud, aga see luba on võetud juba Vene ajal, ja meie väike- ja suurtööstuse seaduse järgi ei pruugi need vabrikud, kes kõige aja töötanud Eesti ajal, uut luba võtta. Kui suur vabrik põles ära, siis ei tähenda see veel terve vabriku põlemist ja vana luba kustumist, kui veel püssirohu jahvatamise ja rakettide valmistamise osakond alles jäi, mis kuuris asus ja edasi töötas ning tegi rakette ja jahvatas püssirohtu sõjaministeeriumi jaoks. Nii et selle jaoks erilist luba ei olnud tarvis võtta. Selle kohta maksis ikka veel see luba, mis Vene ajal oli võetud.

Ja õnnetuse põhjuseks ei olnud see, nagu oleks seal palju püssirohtu hoitud. Seal väikeses barakis oli ikka väike arv püssirohtu. Ainult suuremates tagavarakeldrites oli püssirohtu rohkem. Aga see ei plahvatanud. Selle kohta on ka küsitud, miks niipalju püssirohtu tagavaraks hoiti? Mina seletasin juba läinud korral, mis põhjus selleks oli. (J. Vain, stp: Kas keldrid olid isoleeritud?) Jah, need olid kaugel ja vall ümber. Kui just suur plahvatus oleks olnud, siis muidugi ei tea, kui kaugele selle mõju oleks ulatunud. Aga ma tahaksin tähendada, et see seadus, mis püssirohuvabrikute seisukorda reguleerib, see käesolevasse asja ei puutu, sest see käib ainult nende vabrikute kohta, mis püssirohtu valmistavad. Aga siin ei olnud püssirohu valmistamine, vaid rakettide valmistamine ja selle jaoks püssirohu jahvatamine. Ja Vene ajal muidugi niisugust nähtust ei võinud olla, et sõjaministeerium mingisugusele eraettevõttele püssirohu jahvatamise andis, seal sündis see kõik sõjaministeeriumi oma vabrikutes. Ja ainult jahi püssirohtu võis teatud vabrikutes valmistada. Ja siin peab veel tähendama, et nende püssirohuvabrikutega igalpool ikka varem või hiljem õnnetused juhtuvad.

Mis puutub selle vabriku revideerimisse, siis on seda revideeritud ja vaatamas käidud, nagu kõiki teisi vabrikuid, mitte sugugi vähem, et lohakusest võiks juttu olla.

Mis puutub aga määruste rikkumisse, siis kannab juhataja selle eest vastutust, nagu ma juba tähendasin.

K. Kornel (rhv): Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Juhin teie tähelepanu sellele, et rkl. Johanson'il oma nimekirja põhjal korda ei ole läinud tõendada, nagu seisaks „Helios'e“ juhtimine mõjurikaste Tartu rahvaerakondlaste käes. Kriipsutan alla, et siin ainult jällegi härra Johanson'i halva katsega tegemist on, mis meie heale nimele tahab varju heita. Ma tõrjun selle tagasi.

L. Johanson (stp): Ma võin Teile, härra Kornel, need nimed ka ette lugeda. Kas härra Bernakoff ei ole rahvaerakondlane? Ja Ennus, Imelik, Juck? (Vahelhüüe rahvaerakonna rühmast: Ei ole.) Siis edasi, Jõudu, Mihkel Kampmann? (Vahelhüüe rahvaerakonna rühmast: Majaomanik.) Kangro? (Vahelhüüe rahvaerakonna rühmast: Ei ole.) Koppel? (Vahelhüüe rahvaerakonna rühmast: Ei ole.) Edasi, Kuperjanoff, Kurvits, Laurits — kas see ei ole vist? Lill — ei ole? Ta on majaomanik, kuid mis vahe seal on, üks komplott kõik. Männik, Paldrok, Peet, Viru, Raudsepp, Rütli — ei ole? Schultzenberg? (Vahelhüüe rahvaerakonna rühmast: Ei ole.) Doktor Schultzenberg ei ole rahvaerakondlane? Edasi, Siemer, Sumbak, Sööt — kas ei ole? Sõrmus, Tuksam, Vasar? Vaadake, mis ma enam loen, teie olete juba ammu vait jäänud. Siis edasi, Vilberg? (Vahelhüüe keskelt.) Ma ei ütle, et kõik just rahvaerakondlased, kuid mõjuvõimsad Tartu inimesed, kellel suur mõju on üldse meie valitsuseasutuste peale. Sellepärast arvati, et siin on väga korralikkude inimestega tegemist ning sellepärast ei ole tarvis nõuda nende seaduste täitmist, mis teistelt nõutakse. Meie teame, et meil jagatakse kodanikke kahte liiki. Ühed — kelle üle teostada järelevalvet ja kes luba ei saa ettevõtte avamiseks, kui ta ei peaks teatud ettevõtete ringkonda kuuluma, nagu uue pärmivabriku lugu näitas. Kuna teised on need, keda ustakse pimedast peast ja ollakse valmis neid tunnistama, ilma et nende kohta maksvaid seadusi tähele pannakse ja seaduste nõudeid täidetakse. See süsteem on just Teie erakonnas kõige rohkem läbi löönud, see on nimelt oma meeste kultus! Oma mees, see on kõik, see teeb kõik, võib kõik, teised — need on halvad! See on vana kool, mis on pärit Teie shefi juurest.

J. Vain (stp): Mul ei ole kavatsust arutada küsimust, kuipalju seal ühe või teise erakonna liikmeid on. See viiks kõrvale tähelepanu tööjõu halva kaitsemise pealt. Härra kaubandus-tööstusminister Holberg tähendas, et vabrik töötab Vene ajast 1916. a. peale, ja teise lausega, et Vene ajal eraettevõttes püssirohtu üldse riigi jaoks ei valmistatud ega jahvatatud. Sõja viimastel aastatel, kus tööstus mobiiliseeriti, valmistati sõjavarustust ka eravabrikutes. Seal töötati ümber püssirohtu ja sellega läks vabrik riigivõimu käsutusse. Kui aga see vabrik alles Eesti ajal hakkas püssirohtu jahvatama, siis seda enam oli riigivõim kohustatud mitte kõrvalt vaatama, oli kohustatud kontrollima, kas vabrikul sellekohased sisseseeded, kas inimeste tervise ja elu kaitseks on tarvilikud ettevaatuseabinõud.

Teiseks, mis puutub püssirohukeldritesse kõnealoleva vabriku juures, siis on neid võimalik nõnda ehitada, et ühe ruumi plahvatamisel teistes plahvatust ei ole. Kuna aga antud korral püssirohukeldris, kus suuremad tagavarad olid, seda kindlustust ei olnud ja ainult juhuse läbi plahvatuse tagajärjel ühes ruumis püssirohi keldris tuld ei võtnud. Seega on siin tegemist teise sarnase asjaga, mis isegi hariikkude iga-aastaste jooksvate järelevaatuste puhul silma pidi torkama. Härra töö-hoolekandeminister kui ka teised valitsuse liikmed peaksid sellega arvestama, et iga inimene tööle minnes loomulikult rehkendab sellega, kui võrt ta tervis ja elu tööettevõttes hädaohtu satub. Kui see hädaoht suurem, siis peab neile seda hädaohtu katsuma katta töötasuga. Sellepärast sarnaste lõhkevate asjade juures peaksid töölisel loomulikult oma tööpalga kõrgeandamise eest hoolitsema. Kui me asjata ootame, et meil tööjõud puhtipimlikkuse seisukohalt ja riigimajanduse huvides kui vara kaitset leiaks, siis vähemalt tööandjate kasu tohiks härrasid parempoolseid huvitada ja nad sellest seisukohast välja minnes peaksid tööjõu kaitset paremini korraldama. Ei ole vara, vaid ülearu hiljagi tulla teadmisele, et tööjõud on valmistuseprotsessis üks osa, millele käega heita ei saa, vaid mida iga kultuurriik püüab alal hoida kõigi olevate abinõudega.

K. Kornel (rhv): Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra Johanson tõendas, nagu ei oleks ma ministrina sellepärast kõiki abinõusid tarvitusele võtnud a./s. „Helios'e“ järelevalveks, et seal juhtidena tegutsevad mõjuvad rahvaerakonna tegelased. See on lubamatu laim ja tõrjun selle kõige kategoorilisemalt tagasi. Kui härra Johanson leiab ligi 100 aktsionäri seas mõne üksiku rahvaerakondlase, siis ei ole see tõendus, nagu oleksid juhid rahvaerakondlased.

Mis puutub härra Johanson'i tõendusse, et rahvaerakond selle poolest kuulus, et ainult oma mehi kaitsta, siis teavad kõik, kes vähegi meie poliitiliste erakondade arenemist on jälginud, seda, et see tõendus on sama põhjendamatu, kui kõik härra Johanson'i tõendus ja süüdistused viimasel ajal.

Juhataja **M. Martna:**

Asun rkl. Johanson'i ülemineku-vormeli hääletamisele. (Hääletatakse.) 38 häälega 27 hääle pooltolemisel on ülemineku-vormel tagasi lükatud.

Asun rkl. Martinson'i ülemineku-vormeli hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ülemineku-vormel vastu võetud.

3. Läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vastamise puhul A. Vommi, J. Tiksi ja J. Voiman'i arupärimisele Viljandimaal Kabala metskonnas endiste puulõikajate korterist väljatõstmise kohta.

A. Vomm (stp): Aus-
tatud Riigikogu liikmed!
Põllutöömistri vastus
arupärimisele Viljandimaal
Kabala metskonnas endiste
puulõikajate korterist välja-
tõstmise kohta jättis niisuguse mulje, et arupärimises käsitatud puulõikaja Juhan Karlson'i on põllutöömisteerium sunnitud olnud välja tõstma sellepärast, et Kabala vallavalitsus ja Kabala Rassi algkooli hoolekogu on nõud-

nud vahimaja planeerimist algkooli krundi külge, ja et koolil ruume tarvis on olnud, sellepärast on Viljandi maakonnavalitsus nõudmist toetanud, mille põhjal on põllutöömisteerium korralduse teinud kohtu läbi välja tõsta J. Karlson'i. Lõpuks öeldakse, et Karlson isegi vabatahtlikult korterist lahkunud ja ei ole tarvidust olnud teda kohtu kaudu välja tõsta.

Teisele arupärimises ülesseatud küsimisele: missugused põhjused on takistanud Kabala metsatööliste koha planeerimist ja krundikasutajatele ehitamiseloja väljaandmist? — sellele küsimisele jätab härra põllutöömisteeriumi vastuse võlgu. Sisuliselt vaadates härra põllutöömistri vastust selgub, et härra põllutöömisteerium ei ole tahtnud vastata arupärimises ülesseatud küsimistele, kuna siin dokumentaalselt asjaolud on tõeks tehtud, mis arupärimise põhjenduses ette toodud, vaid on käsitanud seadusi, mida võiks kohaldada küsimises puudutatud krundi planeerimise ja väljaandmise juures. Sellega tahab põllutöömisteerium Riigikogule selgeks teha ja näidata, et planeerimine on niivõrt hädatarvilik, et teisiti talitada ei saa. Viljandi maakorralduse komisjoni ot-

suse peale, mis tehtud jaanuarikuul 1927, ei ole keegi protesteerinud. Pean tähendama, et keegi ei ole mõelnud selle otsuse vastu protesteerida, ei Karlson ega teised ei ole teadlikult selle vastu seisnud. Neil on väga hästi teada, et seda tehniliselt, maakorralduse komisjoni planeerimise juhtnöörides ettenähtud põhjustel, võimata on juurde planeerida sellele krundile, mida nad ühiselt kasutavad, vaid nad nõuavad, et neid korterisse jäetaks. Kui see kuidagi võimalik ei peaks olema, siis tehku Viljandi maakorralduse valitsus ettepaneku põllutöömisteeriumile, et ette võetaks erakorraline planeerimine, sest vastasel korral ei ole võimalik 15-tiinulist kohta, mis kolm puulõikajat ühiselt peavad, kasutada, sest kui nad oma korterist välja on sunnitud minema, ei ole ümbruskonnas kuskilt korterit leida. (Põllutöömisteeriumi O. Köster: Kus ta ise elab?) Korter on praegu tühi. (Põllutöömisteeriumi O. Köster: Kus Karlson praegu elab?) Ma seda ei tea. (Põllutöömisteeriumi O. Köster: Aga vaadake, mina tean!) See on väga hea.

Ma juhtisin tähelepanu arupärimise põhjenduses sellele, et vallavalitsus on Karlson'ile tunnistuse välja andnud, et vallavalitsus ei tarvita korterit selleks otstarbeks, nagu härra põllutöömisteerium siin seda põhjendab, nimelt algkooli jaoks. Nii näeme sellest kirjavahetusest ja materjalidest, mis algatatud 1927. a. kevaldel, et Juhan Karlson pööranud põllutöömisteeriumi poole palvega, kus palutakse korteriasja lahendada. 29. juunil 1927. aastal tuleb vastus, et korteriasjus on Kabala vallavalitsusega üürileping sõlmitud ja põllutöömisteeriumil ei ole põhjust üürilepingut tühistada, ning juhatab Karlson'i Kabala vallavalitsuse poole, ühtlasi tähendades, kui vallavalitsus need ruumid välja üürib, ei ole põllutöömisteeriumil midagi ütlemist. Selle põllutöömisteeriumi vastuse peale läks Karlson Kabala vallavalitsuse juurde ja Kabala vallavalitsus annab selle peale järgmise tunnistuse välja:

„Kabala vallavalitsus, Viljandi maakonnas, 4. juulil 1927. a. Tunnistus. Välja antud Kabala vallavalitsuselt Rassi külas elavale kodanik Juhan Karlsoni'le tema suusõnalise palve peale tõenduseks, et Kabala vallavalitsus praegusel korral Rassi algkoolile eluruumideks väljastpoolt koolimaja ruume ei tarvita. Et kõrvalruume (laut ja puukuur) koolil ei ole, sellepärast on vallavalitsus soovi avaldanud, et metsavalitsus neid koolijuhataja tarviduseks annaks astudes lepingu vahekorras.“

Tähendab, et koolijuhataja — mitte vallavalitsusega. Nii et vallavalitsus palub üürilepingut sõlmida koolijuhatajaga, aga mitte vallavalitsusega, kuna põllutöömisteerium

on vastanud, et lepingu vahekord on vallavalitsusega, mitte koolijuhatajaga. Karlson pööras 5. augustil põllutööministeeriumi poole ning esitas tunnistuse, mispeale on põllutööminister korralduse teinud Kabala metsaülemale, et võimalikul korral koha planeerimiseni võimaldada puulõikajaile korteris olemist ja mitte kohtu kaudu välja tõsta.

Selle järele kutsus metsaülem Karlson'i oma juurde ja seletas, et peavalitsus on talle eluruumid tagasi lubanud, kuid et ta, see on metsaülem, ei ole sellega rahul. Asi anti kohtu kätte. Kohtuotsus on tehtud 29. detsembril 1927. Suure-Jaani rahukohtuniku juures, kus on mõistetud Juhan Karlson välja tõsta ühes ta varaga.

Härra põllutööminister vastas, et selle otsuse on ta vabatahtlikult täitnud ja ei tulnud kohtupristavil ta väljatõstmist teostada.

Teine dokument, mis Viljandi-Pärnu rahukogu Põltsamaa jaoskonna kohtupristavilt, kõneleb järgmist: „Nagu teada, on Juhan Karlson Suure-Jaani rahukohtuniku poolt 29. detsembril 1927. a. välja tõstetud, mis väljaantud täitelehes samast kuupäevast, paneb ette Teile nimetatud hoonetest 7 päeva jooksul välja kolida ja minu kätte maksta summa ühes täitekuludega. Vastasel korral panen Teie vara aresti alla oksjoniteel ära müües“.

Seda kohtupristavi teadaannet Karlson ei täitnud ja ta ei saanudki seda täita. Ümbruskonnas ruume ei ole leida ja ta ei võinud ühes perekonnaga kohalt lahkuda. Sellepeale on kohtupristav koha peale tulnud ja varanduse üles kirjutanud. See sündis 10. jaanuril 1928.

Kas Juhan Karlson läks ilma sunnitäitmise ära või kas kohtupristav tõstis ta vormiliselt välja, see ei ole tähtis ja see asjaolu ei ole küllalt selge, aga pristavi kuludeks on Karlson tasunud 80 kr. 90 senti. Järelikult ei vasta tõele härra põllutööministri vastus arupärimisele, et Karlson on vabatahtlikult korterist lahkunud. Nüüd, milles seisab selle asja keerdkäik või keerdküsimus, et ühelt poolt on põllutööministril hoopis teised andmed Juhan Karlson'i väljatõstmise põhjenduseks, kuna asjakäigu juures olevad dokumendid kõnelevad hoopis teist keelt. Nii nägime, et härra põllutööministri seletusest ei leidunud sõnagi, et Kabala vallavalitsus on sarnase tunnistuse Karlson'ile andnud.

Kogu lugu selgub, kui meie asja sisuliselt vaatame. Mulle on teadmata, kustkohalt härra põllutööminister need andmed saanud, aga need on ebaõiged andmed, mis selgub sellest, et härra minister tõendab, et Kabala vallavalitsusega on sõlmitud üürileping. Üürileping on sõlmitud mitte vallavalitsusega, vaid

algkooli juhatajaga. (Põllutööminister O. Köster: Valla soovil.) Valla soovil, aga vallavalitsus tõendab, et temale ega koolile ei ole eluruume tarvis; ei ole ka praegu tarvis.

Lugu on järgmine. Kabala Rassi algkool asub endises Kabala paruni jahilossis. Algkoolil on tarvilikud ruumid, nii et eluruumid jäävad jahilossis kasutamata, kuna kõrvalruumid on tarvilikud kooliõpetaja loomade tarvis, ja selle vastu ei protesteerid praegused korteriüürnikud. Kõik need maakasutajad, kes siin nimetatud, on huvitatud sellest, et emb-kumb, kas lastakse neid endises eluruumis korteris olla kuni maa lõplikult planeeritakse, või tehku põllutööminister korralduse, et see planeerimine võetaks ette erakorraliselt, et tehtaks maakonna planeerimiskomisjonile ülesandeks, et ta väljaspool ettenähtud tööde järjekorda ilmuks kohale ja teeks ära töö, mis ta vast ühe päeva jooksul võiks toime saata. Aga seda tehtud ei ole. Niis siis on mul teada, et Rassi algkooli juhataja härra Lepp on kohapeal koonduse juhtiv tegelane ja Karlson'iga isiklikus halvas vahekorras. (Põllutööminister O. Köster: Kas Karlson on siis Teie juhtiv tegelane?) Mul on teadmata härra Karlson'i poliitiline meelsus, kuid on teada härra Lepa, Kabala Rassi algkooli juhataja poliitiline tegevus, kuidas ta valimiste ajal koonduse partei kasuks igasuguseid võimalikke abinõusid kasutab, et liikmeid koguda ja sellele parteile poolehoidjaid võita. Karlson'ile on vastatud sel ajal, kui ta oli kooli hoolekogus, — küll ma Sulle parajal ajal näitan, kuidas ruumist välja saad. Nii tuleb välja, et enne seda, kui Viljandi maakorralduse komisjon planeeris koolile juurde teenijate maja ühes kõrvalruumidega, enne seda, kui vallavalitsus seda oleks nõudnud, oli metsaülem sõlminud tüüri- lepingu koolijuhataja Lepaga. Nüüd jäi koolijuhatajal Lepal ainuke võimalus seda sammu tagant järele seaduse alusel korraldada. Sellepärast käis ta vallavalitsusele peale, et see aitaks kaasa niipalju kui võimalik, et ruumid talle üle antaks. Vallavalitsus lõpuks andis oma nõusoleku, mis selgesti väljendub 4. juunil väljaantud tunnistuses, et vallavalitsus algkoolile eluruume ei vaja. Nii on selgunud, et metsaülem on lepingu sõlminud koolijuhatajaga, nagu kirjas tähendatud, aga mitte vallavalitsusega. Järelikult ei saanud metsaülem muud teha, kui pidi kõigi võimalikkude abinõudega vastu sõdima sellele, et mitte Karlson'i sinna edasi jätta. Vastasel korral oleks härra Lepal avanenud võimalus tsiviil-nõudmisega esineda ja kahjutasu nõuda metsaülemalt, ja põllutööminister oleks oma korralduse juurde jäänud, kus ta lubas Karlson'i niikauaks kor-

teri jääda, kuni koht planeeritakse. Vaadake, see on põhjus, mispärast põllutööminister oma esialgse korralduse tühistas ja mispärast põllutööminister jätab need olulised küsimised vastamata, mis arupärimise põhjenduses ette toodud, ja vastab hoopis teisi asju. Nüüd, kus Karlson on välja tõstetud, selgub, et Kabala Rassi algkooli juhatajal August Lepal ei ole ühtki loomahinge. Pärast Karlson'i välja tõstmist lukustati eluruumi ukсед, ja need on praegu tühjad. Niisama on kõrvalhooned, mis ühe katuse all, tühjad, ja mitte ühte looma ei ole koolijuhatajal ega ka teistel inimestel, kes koolimajas elavad. Need ruumid, kus Karlson sees elas, on tänapäevani tühjad, seda tõendavad kohalikud elanikud, ja selle kohta võttis sõna nädalapäevad tagasi ka kohalik Viljandi ajaleht „Sakala“, ma ei tea kelle poolt antud andmetel, ja näitas ära selle tegevuse pealkirja all — „Milleks oli seda janti tarvis?“ Milleks oli seda tarvis, inimene tõstetakse välja hoonest, mida ei põllutööministeerium, ei koolijuhataja, ei vallavalitsus ega metsavalitsus ei tarvita, lukustatakse ukсед, ja ruumid seisavad tühjad. Aga inimene, kes on meie oludes jõukas, kes on kogunud omale loomad, kellele on põllutööministeerium koha kätte andnud selleks, et ta sinna asuma jääks, see inimene tõstetakse välja ja peab minema lageda taeva alla.

Ja et need andmed sarnast keelt kõnelevad, sellepärast siis pärast kohtuotsust käesoleva aasta jaanuarikuus, kui teatavaks sai Karlson'i väljetõstmine, mida sugugi tarvis teha ei olnud, püüdsin ma põllutööministri jutule saada, et selgitada seda õiguslikku vahekorda, mis minu teada põllutööministril teada ei olnud, sest need asjaolud, mis kohapeal metsaülema kaudu ette kantud, olid lausa valeandmed, ja kui põllutööminister otsustas, siis nende järgi, kuna aga teised dokumendid, mis tähtsad olid, neid ei olnud ette kantud. Mulle olid need aga teada ja mina võisin neid esitada. Tahtsin sellepärast põllutööministri jutule saada, et kuigi kohtuotsus juba tehtud, ehk võiks siiski administratiiv-võim vähegi asja heaks teha, kui see aga võimalik ei ole, siis oleme muidugi paratamatuse ees. Siin selgus aga, et mind ei lasta põllutööministri jutule. Ja et see nõnda oli, siis tekkis paratamata niisugune mulje, et siin on erand tehtud ja et siin on tegemist kahtlemata mõjuga Kabala metsaülema poolt, sest et tema põllutööministrile seda asja tõelikult valguses näidata ei taha lasta. Et see nõnda on, seda tõendas see asjaolu, kui minu kõnele arupärimise põhjendamisel põllutööminister hüüdis vahele, et ega iga meest küll jutule ei võeta. Vaadake, siin ei saa teist järeldust teha kui seda, et korraldus on tehtud

kohapealsete võimukandjate poolt, et seda asja ministeeriumis valeandmetega tõendada ja otsust teha.

Kõigil neil põhjustel esitan järgmise ülemineku-vormeli: „Riigikogu, ära kuulates Vabariigi Valitsuse vastuse A. Vommi, J. Tiksi ja J. Voiman'i arupärimisele Viljandimaal Kabala metstkonnas endiste puulõikajate korterist väljatõstmise kohta, tunnistab selle mitterahuldavaks ja läheb päevakorras edasi.“

Põllutööminister O. Köster: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolev arupärimine ei ole minu arvates sihitud mitte niipalju põllutööministeeriumi, kui kohapealse omavalitsuse tegevuse vastu. (Vahelhüüe pahemalt poolt: Ei ole nii!) Kui rkl. Vomm ütles, et vallal siin midagi tegemist ei ole, põllutööministeerium peasüüdlane on, ja et vald oleks võinud hooneteta läbi saada, mille kohta ka vald tunnistuse olla välja andnud, et ta neid ruume ei tarvita, siis selgituseks kannan ma ette need dokumendid, mis põllutööministeeriumi saadetud ja mis kohustasid põllutööministeeriumi talitama, nagu talitatud on. Kabala vallavalitsuselt on saadetud 28. jaanuaril 1927 järgmine kiri: „Kabala vallavalitsus, tahtes Rassi algkooli juhataja soovile vastu tulla koolile kõrvalruumide muretsemise asjas, palub Teie korraldust, et koolimaja endise jahilossi juurde kuuluvad kõrvalruumid saaksid 1. maist s. a. algkooli juhatajale kasutada antud. Rendi-leping palume koolijuhataja A. Lepa iseendaga sõlmida, sest selle rentimise kulud on viimane oma kanda lubanud võtta: Vallavanem. Sekretär.“

Tähendab, vallal on neid maju tarvis, kuid ütleb, et sõlmige leping koolijuhatajaga.

Edasi on vallavalitsus 28. juunil 1927 välja andnud tunnistuse, kus vallavalitsus kahtlema ja vankuma hakkab, püüdes ühelt poolt koolijuhatajale vastu tulla, teiselt poolt aga ka Karlson'i ees kohmetama löi. See „tunnistus“ on järgmine: „Välja antud Kabala vallavalitsusest Rassi külas elavale Juhana Karlson'ile tema suusõnalise palve peale tõestuseks, et Kabala vallavalitsus praegusel korral Rassi algkoolile eluruumideks väljaspool kooliruume ei tarvita.“

Kõrvalruume koolil seni ei ole ja vallavalitsus on soovi avaldanud, et metsavalitsus neid koolijuhatajale tarvitada annaks, astudes viimasega lepingu vahekorda väljaspool vallavalitsust.“

Ühelt poolt öeldakse, et koolijuhatajal ruume tarvis on, kuid teiselt poolt jällegi, et neid ruume praegusel korral tarvis ei ole. Vald on oma endisest seisukohast tagasi kokkunenud ja hakkab Karlson'ile järele andma ja laveerima.

Vaatame edasi. Viljandi maakonnaavalit-susest tuleb 29. septembrist 1927 järgmine kiri: „Maakorralduse ja metsade peavalitsusele. Viljandi maavalitsuse hariduseosakond toetab Kabala valla Rassi algkooli juhataja Lepa palvet, et tema metsade peavalitsuse vahel sõlmitud leping Rassi algkooli kõrvalhoonete asjus saaks ministeeriumi poolt rutuliselt kin-nitatud, sest koolil on neid ruume hädasti tarvis.“ Rõhutatud „hädasti“.

Kui silmas pidada eelpool nimetatud oma-valitsuste nõudmisi, oleks just vastupidi siis pidanud põllutööministeeriumile etteheiteid tegema ja arupärimise esitama, kui ta poleks koolile ruume võimaldanud.

Neist põhjustest välja minnes said vastavad ruumid koolile üle antud ja lepinguvahekorda astutud.

Edasi märgin, et mitmed teised arupäri-mise põhjenduses ettetoodud motiivid on täiesti ekslikud. (A. Vomm stp: Neid ei ole tarvilik puudutada.) Siiski! (A. Vomm, stp: See on tähenärimine.) Teie ütlete, tähenärimine? Teie tegite põllutöö-ministeeriumile etteheiteid. Lubage, et ma ka Teie vigu näitan. Asi peab enne omal selge olema, kui aru pärida.

Praegu asub Karlson ajutiselt teises talus, kus ta palju kaugemal ei ela senisest.

Põllutööministeerium võtab tähendatud koha, mida praegu kolm metsatöölise ilma kindlaksmääratud piirideta ajutiselt kasuta-vad, loodetavasti käesoleval suvel korralda-misele, et nad 1. maist 1929 oma eraldatud kruntidele asuda võiksid. (J. Vain, stp: Ehi-tamine läheb, tähendab, üks aasta veel edasi?) Teha pole midagi. Maamõõtjad teevad oma tööd suvel ära ja planeerimise komisjoni istungid ei alga enne sügiset. Mi-nistril on praegu nende komisjonide töö kohta vähe öelda, sest nad töötavad sarnaselt kohtu-asutustele ja kohtu korras.

Mis puutub härra Vommi lõpulausesse, et põllutööminister igapäevaste vastu ei võta, siis on tõsi, et ma igal ajal ei saa vastu võtta. Põllutööministeeriumis ja eriti kevadel on seda-võrt palju jutulesoovijaid, et kui minister neid kõike vastu peaks võtma, ta muid üles-andeid üldse täita ei saa ja ööd läbi ministeeriumis peaks istuma. Tihti juhatakse jutule-soovijaid vähemais asjus direktorite ja teiste vastavate ametnikkude juurde ja ainult suure-mate asjadega ministri jutule. On sagedad sarnased juhud, kus inimene tuleb ministri jutule asjaga, mille võib lahendada lihtne väike ametnik. Võib olla, ei olnud ma korral, mida siin nimetatud, ministeeriumiski ja lugupeetud Riigikogu liige oleks võinud ka vastuse amet-konnast saada.

Kui sealt vastust ei oleks saadud, oleks võid-dud pärast minu poole pöörata, siis oleksin mina katsunud vastata.

Edasi pean ütleva, et praegusel ajal, kus Riigikogu töötab erakorraliselt, ei ole imeks panna, et põllutööminister, kui ka teised minist-rid, saavad ministeeriumis olla hommikul vast tund või pool ja terve päeva Toompeal istuvad, kas Riigikogus või valitsuse koosole-kuutel. Ei ole midagi teha, kui siis vastu võtta ei saa. Härra Vomm oleks võinud ka Riigi-kogus minu poole pöörata — ma võtan ka siin tihtipeale inimesi jutule.

Käesolev arupärimine, mis sihitud põllu-tööministeeriumi vastu, ei ole küllalt põhjen-datud, nagu ettekantud dokumentidest sel-gub. (A. Vomm, stp: Valedokumentid!)

Juhataja M. Martna: Palun mitte nii-guseid ütelsusi tarvitada.

Põllutööminister O. Köster: Mina kandsin valla- kui ka Viljandi maavalitsuse hariduseosakonna tunnistuse ette ja võiksite pöörata oma ütlostega sinna poole. Kui Teie arvate, et dokumentid valed on, siis olge head, andke väljaandjad prokuröri kätte.

A. Vomm (stp): Pean tähendama, et kui härra põllutööminister tahab niisuguste andmete põhjal krundile asetatud asunikku välja tõsta, kellele maa kasutada antud ilma hooneteta ja kes on sunnitud endiseid mõisa-hooneid kasutama, siis võidakse igas asunduses ja igal juhtumisel asunikke välja tõsta. Minu teada 1919. a. peale, kui maaseadus vastu võeti, on suuremalt osalt kõigile asunikkudele kasu-tada antud endised mõisahooned. Selleks ei ole välja antud mingisuguseid seadusi ega mää-rusi, vaid lihtsalt põllutööministri ettekirju-tuste järgi on neil võimalus olnud sinna asuda kuni planeerimiseni. See korraldus on olnud ilma mingisuguste seaduste ja määrusteta. Sellejuures on mõnel juhtumisel, kus on hoo-neid lepingu alusel omavalitsustele kasutada antud, rendilepingusse võetud punkt sisse, et asunik võib kuni kuue aastani neid hooneid kasutada. Kus aga on olnud ette näha, et hoone enne kuut aastat läheb isiku kätte kasu-tamisele, seal ei ole seda punkti ette nähtud. Järelikult võib põllutööminister igal ajal hoo-netest välja tõsta. Aga meie teame, et seda ei ole ette võetud, selleks ei ole mingisugust tarvidust olnud. Käesolevas arupärimises on tõelikult näidatud, et Kabala vallavalitsus annab tunnistuse välja, et ta ei vaja eluruume. Mina tahaksin, et härra põllutööminister näi-taks seda tunnistust, kus tähendatud valla-valitsus nõudis koolile eluruume. Mul on

tunnistus käes ja siin on sõna-sõnalt öeldud, et Kabala vallavalitsus tunnistab, et Rassi algkool ei vaja neid ruume. Aga härra põllutööminister katsub igapäevale selgeks teha, et vallavalitsus nõuab ruumide üleandmist algkoolile. Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina ei saa kuidagi aru, kuidas saab härra minister põhjenduda sellele väljaantud tunnistusele, et omavalitsus järelejätmata nõuab ja otsib abi ja et tulevad algkooli huvides need ruumid omavalitsusele üle anda, kuna omavalitsuse poolt väljaantud dokument kõneleb hoopis teist keelt. Ma palun härra põllutööministrilt vastust, kuidas saab sarnase tunnistuse põhjal niisugust järeldust teha, et omavalitsus nimetatud ruumid palub omale kooli kasuks kohe kätte anda? Sisult on ometi härra põllutööministrile asi selge: kohapealsed krundikasutajad ei nõua seda, et need hooned peaksid nende kasutada jääma lõplikult, vaid, kordan veel kord, nad palusid põllutööministrit korraldust teha, et neile võimaldataks seni endises korteris olla, kuni krunt nr. 208 planeeritakse ja ehituseluba välja antakse.

Kui härra põllutööminister ei lubanud omal ajal Riigikogu liikmeid endale selles asjas ettekandeid teha, siis ei ole millegagi põhjendatud väide, et põllutööminister ei saa igal ajal iga inimest jutule võtta. On ometi selge, et kui asi on kirjavahetuse teel ministeeriumiga sellele pinnale läinud, ei saa üks kantseleiametnik muud vastata kui — härra ministri resolutsioon on nii- ja niisugune. Kui aga kõiki asjaolusid on tähele pandud, siis on ministrile võimalik ette kanda, et mõne dokumendi põhjal see asi teistmoodi välja paistab. Siin ei saanud teisiti läbi, kui et kohalik metsaülem pidi teist teed käima ja ebaõige sammu heaks tegema, mille ta enne oli teinud. Ta toimis seadusevastaselt, mis ministril teada ei olnud. Enne oli leping August Lepaga sõlmitud, kui põllutööministeeriumilt luba tuli. Kinnitan veel kord, see oli valeandmete põhjal ja seadusevastaselt tehtud. Enne kui põllutööminister teeb korralduse Kabala vallavalitsusele loa üleandmiseks, enne on kohalik metsaülem lepingu sõlminud koolijuhatajaga. Aga nüüd tagant järele püütakse asja heaks teha, sellepärast oligi tarvis härra ministri juurde pääseda. On ju igale Riigikogu liikmele selge, et sarnastele asjadele ei saa ükski ministeeriumi ametnik vastust anda.

Põllutööminister O. Köster: On raske teada, missugused dokumendid härra Vommil taskus on, kuid põllutööministeeriumil on käsitada need andmed, mis ametlikult on sisse tulnud ja mis näitavad, et ruumid tarvilikud on algkoolile. Kui rkl. härra Vomm

minu andmetest huvitatud on, siis võite Teie neid oma silmaga näha. Andmed on praegu kaustas ja Riigikogu kantseleis stenograafistide kasutada.

Ma pean tähendama, et vallavalitsus andis sarnase tunnistuse, et ruumid tarvilikud koolile on. (J. Vain, stp: Ainult kõrvalruumid!) Ei, just kõik ruumid! Peale selle on ühes teises kohas öeldud, et ainult suveks kõike ruume tarvis ei ole. (A. Vomm, stp: Kas on Teil teada, et koolijuhatajal loomi on?) Kuupalju tal loomi on, seda ei ole minul võimalus teada, nii kui ka seda, kuupalju Teil tallekesi on. Peale selle on Viljandi linna hariduseosakonna tunnistuses öeldud, et ruumid on tarvis kiiresti üle anda. Ka algkooli hooldekogu otsus 23. jaanuarist 1927 on selle kohta, et ruumid tuleksid üle anda. Ei saa kuidagi viisi põllutööministeeriumile etteheiteid teha. Kui öeldakse, et põllutööministeeriumil kasutada on valeandmed, siis tuleb vastav omavalitsus, kes selle tunnistuse välja andnud, vastutusele võtta, või kui andmed õiged on, siis härra Vomm vastutusele võtta.

Juhataja M. Martna: Peale rkl. Vommil poolt ette loetud ülemineku-vormeli on rkl. Penno'lt liht ülemineku-vormel, mis järgmiselt kõlab: „Riigikogu, ära kuulates Vabariigi Valitsuse vastuse Riigikogu liikmete A. Vommi, J. Tiksi ja J. Voiman'i arupärimisele Kabala metskonnas endiste puulõikajate korterist väljatõstmise kohta, läheb päevakorras edasi.“

Asun rkl. Vommi ülemineku-vormeli hääletamisele. (Hääletatakse.) (O. Gustavson, stp: Seda peaks iga korralik Riigikogu liige toetama. Ruumid võetakse ära ja antakse õpetajale, kellel pole ühtki looma!) Rkl. Vommi ülemineku-vormeli poolt on 21 häält, vastu 32 häält, seega on ülemineku-vormel tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Penno liht ülemineku-vormel. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Penno liht ülemineku-vormel vastu võetud.

4. Pikalaenu panga võlakirjade eest vastutamise seadus — I lügmisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman:** See seaduseelnõu on välja antud kokkõlas rahareformiga ja pankade reformiga. Meie teame, et siis, kui töötas Eesti pank ja ei olnud veel pikalaenu panka, anti välja laene põllupidajatele soodsamatel tingimustel. Praegu aga, kui Eesti panga põhkirja muudeti, ei saa Eesti pank enam sarnaseid laene välja anda. Pikalaenu pank oma summadest ei saa ka otsekohe seda teha. Nüüd

seisame küsimuse ees, kust saada summasid, mida anda põllumajapidamise edendamiseks soodsamatel tingimustel — nagu seemnevilja ostmiseks, kunstväetise muretsemiseks j.n.e. Niisugused laenud peaksid olema odavama-protsendilised, kui harilikud laenud. Selleks otstarbeks oleks võimalik ära kasutada deposiitide summasid, mis ulatuvad 400—500 miljoni marga peale. Ka Eesti panga põhikapitali oleks võimalik selleks tarvitada, mis on 500 miljonit marka. Et seda kätte saada oleks tarvilik, et pikalaenu pank võiks välja anda võlakirju, mille eest vastutaks riik. Ainult sarnaste võlakirjade vastu saaks välja anda deposiitide summasid ja Eesti panga põhikapitali summat. Käesoleva seadusega anname võimaluse pikalaenu panga poolt välja anda võlakirju, kus riik garantii oma peale võtab. Kui see seadus vastu võetakse, siis oleks võimalus põllumajandusele kergemal tingimusel laenu anda seemnevilja ja põllurammu ostmiseks.

Rahaasjanduse komisjon vaatas selle seaduseelnõu läbi, kiitis heaks ja esitab Riigikogule vastuvõtmiseks. Juba praegu on pikalaenu panga poolt määratud sarnaseid laene umbes 2½ miljonit krooni.

Rahaasjanduse komisjoni nimel esitan seaduseelnõu Riigikogule I lugemisel vastuvõtmiseks.

Juhataja **M. Martna:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

Abiesimees **R. Penno** (korra kohta): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigikogu juhatus ei kavatse täna õhtul Riigikogu koosolekut pidada. Riigikogu juhatuse poolt on kavatsus, määrata Riigikogu koosolek homme hommikul kell 10. Seda tahtsin öelda korra kohta, et komisjonid teaksid vastavalt oma töid korraldada.

Vaheaeg kl. 11.45 min. — kl.12.

5. Lennuvarustuse muretsemise ja krediidimääramise seadus — II lugemisel. (Tekst III Rk. 5. istungj. pr. pr. lisades, vaata sisukord.) Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja.** Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu. Juhataja **M. Martna:** Päevakord on läbi, lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 12.05 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **M. Martna.**

Abisekretär **O. Liigand.**

